

พุทธประวัติวิเคราะห์ตามพระศนะเสฐียรพงษ์ วรณปก
Analytical the History of Buddhism by Sathianpong Vanapok

พระราชปริยัติวิมล,ดร.*

Phra Rajpariyattivimol,Dr.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา*

E-mail : Philosophy-Roi et@hotmail.com

บทนำ

พุทธประวัติโดยทั่วไปกล่าวว่า พวกศากยะปกครองตัวเองเป็นเอกราช สืบทอดสันตติวงศ์กันมา ตั้งแต่พระเจ้าโอกกากราช จนถึงพระเจ้าสุทโธทนะ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ตรัสโดยไม่แน่ว่า “นครเหล่านี้ (กบิลพัสดุ์, เทวทหะ, รามคาม) มีวิธีปกครองอย่างไร ไม่ได้กล่าวไว้ชัด แต่สันนิษฐานตามประเพณี ขนบเหล่านี้ปกครองโดยสามัคคีธรรม” แต่เรื่องเชื้อชาติ ทรงยืนยันว่าเป็นอารยัน (ฝรั่ง) “พระผู้มีพระภาคผู้พระศาสดาของเราทั้งหลาย ได้เสด็จอุบัติขึ้นในพวกอริยชาติ ในจังหวัดมัชฌิมชนบท ชมพูทวีป แคว้นสักกะ” (เสฐียร โปธินันทะ, ๒๕๔๑ : ๕๗)

ข้อนำพิจารณา คือ พวกศากยะปกครองแบบใด เท่าที่ปรากฏ ชมพูทวีปสมัยนั้นมีการปกครองอยู่ ๒ ระบอบ คือราชาธิปไตยกับสามัคคีธรรม แบบแรกเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว ส่วนแบบที่สองนั้นสภาสังฆะ จะเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมขึ้นปกครองประเทศ เรียกว่า

“กษัตริย์” บ้าง “ราชา” บ้าง อยู่เป็นวาระ กษัตริย์หรือราชาบริหารประเทศผ่านรัฐสภา (ศากยสภาหรือสันฐาคาร) รัฐที่ปกครองด้วยระบอบนี้ที่ระบุชัดเจนมีแคว้นวัชชีของเหล่ากษัตริย์ลิจฉวี และแคว้นมัลละของมัลลกษัตริย์

แคว้นสักกะ (ศากยะ) ของพวกศากยะ เข้าใจว่าปกครองด้วยระบอบสามัคคีธรรมเช่นเดียวกัน มีหลักฐานบ่งชี้หลายแห่ง ดังนี้

๑) ในที่ขนิภาย กล่าวถึงพราหมณ์หนุ่มคนหนึ่งเดินทางผ่านไปยังรัฐสภา (สันฐาคาร) ของพวกศากยะไม่มีใครเอาใจใส่เพราะกำลังทำกิจของตนอยู่ ผูกใจเจ็บว่า พวกศากยะไม่เห็นความสำคัญของตน จึงดูถูกว่าพวกศากยะเป็นคนชั้นต่ำไม่มีการศึกษา

๒) พระไตรปิฎกและอรรถกถาเล่าเรื่องพระเจ้าปเสนทิโกศลทรงขอร้องชัตติยานีศากยะไปอภิเษก เพื่อเป็นพระญาติทางสายเลือดกับพระพุทธเจ้า พวกศากยะประชุมรัฐสภาตัดสินส่งนางวาสมชัตติยา พระธิดาของเจ้ามหานาม อันเกิดจากนางทาสีไปถวายพระเจ้าป-

เสนทโกศลอันเป็นสาเหตุให้เกิดสงคราม
“ล้างโคตร” พวกศากยะในเวลาต่อมา

๓) หลักฐานชั้นอรรถกถา เช่น
ธัมมปทัฏฐกถา เล่าเรื่องพวกศากยะกับ
โกถียะทำสงครามแย่งน้ำในแม่น้ำโรหิณี
เพื่อมาทำการเกษตร พวกศากยะประชุม
รัฐสภาตัดสินโดยเสียงข้างมาก ก่อนยก
ทัพไปรบกับพวกโกถียะ เดชะบุญพระ
พุทธองค์เสด็จมาห้ามไว้ ไม่เช่นนั้น
สงครามเลือดระหว่างหมู่ญาติคงจะ
เกิดขึ้น

๔) พวกศากยะมิได้เป็นเอกราช
แต่ขึ้นอยู่กับปกครองของประเทศ
มหาอำนาจ คือแคว้นโกศลมีหลักฐาน
เป็นพุทธวจนะว่า “วาเสฏฐะ พวกศากยะ
ทั้งหลายเป็นผู้ใกล้ชิดและอยู่ในอำนาจ
พระเจ้าปเสนทโกศล” (๑๑/๕๔/๙๑)
และอีกแห่งหนึ่งว่า “ราชะ ชนบทข้างเขา
หิมพานต์สมบูรณ์ด้วยความเพียรเครื่อง
หาทรัพย์เป็น “นิเกติโน” แห่งรัฐโกศล”
(๒๕/๓๕๔/๔๐๗)

คำว่า “นิเกติโน” สมเด็จพระ
มหาสมณเจ้าฯ ทรงแปลว่า “เป็นถิ่น”
แต่ในอรรถกถาไขความทำนองว่าเป็น
“เมืองขึ้น” (อนุยตฺตา วสวตฺติโน)

๕.) พวกศากยะเป็นเผ่าเล็กๆ อยู่
เชิงเขาหิมพานต์ ทิศอีสานของชมพูทวีป
สมัยนั้นมีใช้ส่วนกลางหรือมัชฌิมประเทศ
ปัจจุบันนี้คือประเทศเนปาล มีลัทธิความ
เชื่อและประเพณีเป็นของตนไม่เหมือน
คนอินเดียสมัยนั้น เช่น

-มีความผูกพันทางสายเลือดสูง
เช่น เวลาจะคลอดลูกจะต้องไปคลอดที่
ตระกูลบรรพบุรุษ แต่งงานกันเองในหมู่
พี่น้อง เพราะไม่ต้องการให้สายเลือด
“อันบริสุทธิ์” ของตนไปปะปนกับชนชาติ
อื่น

-บุขากระดุกบรรพบุรุษ เช่น เมื่อ
เผาศพแล้วจะเอากระดุกบรรจุเจดีย์บูชา
ไม่เอาลอยน้ำดังพวกคนอินเดียทั่วไป

-ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะเช่นพวก
อารยัน

-ปฏิเสศพระเจ้า สันนิษฐานว่า
ลัทธิความเชื่อถือของพวกศากยะคือลัทธิ
“สาขยยะ” เป็นคำสอนของฤาษีกบิล
(ฤาษีตนนี้เองที่ชี้ชัยภูมิพื้นที่ให้พวก
ศากยะสร้างเมือง ชื่อเมืองว่า
“กบิลพัสดุ์” ตั้งขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่
ท่าน)

-ปกครองผ่านรัฐสภา (ดังกล่าว
ข้างต้น) ดุจเดียวกับแคว้นวัชชี และแคว้น
มัลละ

-เป็นเผ่านักรบ ชอบมวยปล้ำ ชี
ม้ายิงธนู ต่อสู้ตัวต่อตัว ดังปรากฏในพุทธ
ประวัติ เจ้าชายสิทธัตถะได้ฝึกปรีศิลป
วิทยาการครบทั้ง ๑๘ แขนงตาม
แบบอย่างของเผ่าพันธุ์ของตน มิได้ไป
ศึกษายังตักสิลา อย่างที่นิยมกันสมัยนั้น

-มีผิวเหลือง มิใช่ผิวขาวอย่าง
ฝรั่งดังปรากฏ พระสูตรหลายแห่ง
พรรณนาพระลักษณะของพระพุทธเจ้า
ว่า “สุวรรณฉวี (มีผิวดำทอง)”

จึงมีผู้สันนิษฐานว่า พระพุทธเจ้าคงจะมีใช้อารยันตั้งที่กล่าวในตำรา ถ้าเช่นนั้นทรงมีเชื้อสายอะไรเห็นจะต้องพิจารณาจากหลักฐานทางชาติพันธุ์

เมื่อพิจารณาเชื้อชาติของคนอินเดียที่สำคัญ จะเห็นว่ามาถึง ๖ เชื้อชาติเฉพาะที่เกี่ยวกับลัทธิศาสนาที่เกิดขึ้นหรือแพร่เข้ามายังอินเดียในระยะก่อนพุทธกาลมี ๔ เชื้อชาติ คือ เชื้อชาติมอญ โกล, มิลักษะ, ทัสย, และอารยัน (ไม่นับกรีก และมุสลิมซึ่งเข้าไปหลังพุทธกาล)

๑) เผ่ามงโกล กับเผ่านิโกรอพยพเข้ามายังอินเดียก่อนใครๆ ทั้งสองเผ่าผสมพันธุ์กันขึ้นเกิดเป็นเผ่าโปรโต-ออสตราลอยด์ ซึ่งเป็นเผ่าพื้นเมืองของอินเดียก่อนพุทธกาลเรียกว่า “มิลักษะ” ส่วนนิโกรแต่เดิมนั้นมีจำนวนน้อย อาศัยอยู่ตามป่าเขา สมัยพุทธกาลเรียกพวกนี้ว่า “นาค” พวกนาคนี้กระจายมาจนถึงแหลมมลายูและตามเกาะแก่งต่างๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิก

ส่วนชนเชื้อชาติมงโกลบริสุทธิ์อาศัยหลักแหล่งอยู่เชิงเขาหิมาลัย อยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อน พวกมงโกลไม่นิยมแต่งงานกับชาติอื่นนอกจากพวกเดียวกัน พวกนี้เป็นนักรบเร่ร่อนมาก่อน ปกครองกันเองแบบประชาธิปไตย ทุกคนทัดเทียมกันไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ มีสภาและมีการประชุมหารือเลือกหัวหน้าขึ้นปกครอง

๒) เผ่ามิลักษะ เป็นเผ่าผสมระหว่างนิโกร กับมงโกลและคนพื้นเมือง

อื่นๆในอินเดีย นักวิชาการเรียกพวกผสมพันธุ์ดังกล่าวว่า พวกโปรโต-ออสตราลอยด์ ผิดดำ หัวหยิก อยู่กระจายทั่วไปในอินเดีย

๓) เผ่าทัสย (ทราวิจ) คือพวกที่อพยพมาจากริมทะเลเมดิเตอร์เรเนียน แต่มาอยู่อิหร่านเสียนานพอมีกำลังเป็นปีกแผ่น แล้วรุกเข้ามาสู่อินเดีย นักวิชาการเรียกพวกนี้ว่า ทราวีเทียน (ดราวีเดียน) แต่พวกเปอร์เซียเรียกพวกนี้ว่า “ทหะ” หรือ “ทหุ” ต่อมาเมื่อพวกอารยันเข้ามายังอินเดีย ได้ปราบปรามพวกนี้อยู่ในอำนาจนำมาใช้เป็นทาส จึงหมิ่นประมาทพวกนี้ว่าพวกทาสหรือทัสย พวกนี้ผิวดำแดง รูปร่างได้ส่วนคล้ายคลึงกับพวกมิลักษะ พวกอารยันคูไม่ออกว่าพวกไหนเป็นพวกไหน เลยเหมาเอาว่าเป็นพวกเดียวกัน

ความจริงพวกทราวีเทียนหรือทัสยนี้ มีอารยธรรมสูงกว่าพวกอารยันด้วยซ้ำ ดังหลักฐานโบราณคดีที่ขุดพบคือเมืองโบราณที่ “โมเฮนโจดาโร” แขวงเมืองลัคเนา และที่ “ฮาร์ปปา” แขวงมอนต์โกเมอรี แคว้นปัญจาบ มีความเก่าแก่ระยะเดียวกับพวกไอยคุปต์โบราณ

๔) เผ่าอารยัน ผิวดำ ร่าสูงใหญ่ นักวิชาการเรียกว่าพวกนอร์ดิก พูดภาษาอินโด-อารยัน อพยพมาจากทิศตะวันออกเฉียงของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน แต่เข้ามาอยู่หลังพวกมงโกลและทัสย รุกเข้ามาครอบครองมีอำนาจเหนือพวกมิลักษะและทัสย ส่วนพวกมงโกลที่อยู่ห่างไกลไป

ถึงหิมालัย ภยรุกรานของพวกอารยันจึงไปไม่ถึงทั้งพวกมงโกลก็เป็นนักรบที่เก่งกล้าไม่แพ้อารยัน

ลัทธิความเชื่อถือดั้งเดิมของอารยันเชื่อว่าพระเจ้าสร้างโลก เชื่อวิญญาณล่องลอยจากคนตายได้อย่างเดียวกับพวกไอยคุปต์โบราณต่างเพียงแต่พวกไอยคุปต์เชื่อว่าสามารถรักษาร่างเดิมไว้มิให้เปื่อยเน่า วิญญาณจะหวนกลับเข้าร่างเดิมอีก แต่พวกอารยันเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ จึงสอนกันใหม่ว่า วิญญาณที่ล่องลอยไป เมื่อพบร่างใหม่ที่เหมาะสมจะเข้าสิงสู่วิญญาณนี้เรียกว่า “ชีวะ” หรือ “อาตมัน” เป็นอมตะนิรันดร์

๕) เชื้อชาติกรีก เข้ามาหลังพุทธกาล (ประมาณ พ.ศ. ๒๑๓) อเล็กซานเดอร์มหาราช ตีอาณาจักร เปอร์เซีย ได้แล้วยกทัพข้ามฮินดูคุฏเข้ามทางภาคเหนือของอินเดีย ยึดครองตักสิลา และแคว้นปัญจาป เดินทัพเรื่อยมาจนถึงลุ่มแม่น้ำสินธุ ช่วงที่กรีกมีอำนาจเหนืออินเดีย ได้นำความนิยมปั้นรูปเคารพมาเผยแพร่ด้วยจนเกิดการสร้างพระพุทธรูป ในกาลต่อมา ลูกหลานกรีกสำคัญคนหนึ่ง ต่อมาได้มานับถือพระพุทธศาสนา เป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา คือ พระเจ้าเมเนานเดอร์ หรือมิลินทร์ ได้โต้วาทะกับพระเถระนามว่านาคเสน รายละเอียดของการโต้วาทะระหว่งบุคคลทั้งสองมีบันทึกอยู่ในหนังสือชื่อ มิลทปัญหา

๖) ชนเชื้อชาติมุสลิม หมายถึงพวกที่นับถือศาสนาอิสลาม พวกนี้มาจากเปอร์เซีย ตุรกี อิรัก และอิหร่าน มุสลิมชื่อ มุหมัดโฆรี นำกองทัพมาตีอินเดีย ได้ตั้งวงศ์มุสลิมปกครองอินเดียประมาณ พ.ศ. ๑๗๓๕

มีผู้กล่าวว่าอาจเป็นไปได้ที่พระพุทธเจ้ามีเชื้ออารยัน ศาสนาของพระพุทธเจ้าคัดค้านลัทธิความเชื่อดั้งเดิมตลอดประเพณีพิธีกรรมบางอย่างของเผ่าของพระพุทธเจ้าก็แตกต่างจากของพวกอารยันในอินเดีย จึงมีผู้เสนอว่าเผ่าศากยะของพระพุทธองค์น่าจะเป็นพวกมงโกลว่ากันอย่างนั้น ฝากพิจารณาด้วยก็แล้วกัน (วคิน อินทสระ, ๒๕๓๐ : ๑๐๔)

ข้อความไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับพุทธประวัติบางตอน

๑) สาเหตุเสด็จออกมหาภิเนษกรรม พุทธประวัติเล่าว่า เจ้าชายสิทธัตถะทรงเห็น “เทวทูต” ๔ คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะตามลำดับ ก็ทรงได้ข้อสรุปว่าโลกนี้เป็นทุกข์ แล้วทรงตัดสินใจเสด็จออกผนวช ด้วยความเข้าใจพระทัยว่าแนวทางนี้อาจเป็นทางนำไปสู่การพ้นทุกข์ได้

ข้อความที่เป็นพุทธวจนะ ได้บรรยายถึงความรู้สึกที่ทำให้เสด็จออกผนวชว่าเป็นเรื่องของการพิจารณาเห็นความจริงว่าตนยังมีความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตายเป็นธรรมดาอยู่แล้ว

ไฉนยังแสวงหาสิ่งที่มีความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตายเป็นธรรมดาอยู่เล่า และเกิดความคิดว่า ฆราวาสคับแคบเป็นทางมาแห่งธูรี ส่วนบรรพชาเป็นความว่าง โปร่ง โล่ง สบาย เป็นทางกำจัดกิเลส เพศ ผู้ครองเรือนจะประพฤติพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์ได้ยาก

ไม่มีพระบาลีตอนใดที่กล่าวถึงการถูกกีดกันมิให้เห็นสภาพที่ไม่พึงปรารถนาต่างๆ จากพระราชบิดา จนต้องหนีออกไปภายนอกพระราชวังกับมหาดเล็กคนสนิท และมีได้พูดว่า เทวทูตทั้ง ๔ นั้น ทรงทอดพระเนตรเห็นในคราวเดียวกัน โดยการดลบันดาลของเทวดาดังพุทธประวัติเขียนไว้ พูดแต่เพียงว่า ทรงเกิดความรู้สึกอย่างไร จึงออกผนวช ซึ่งแน่นอนว่า ความรู้สึกเช่นนี้จะเกิดขึ้นมาได้ย่อมต้องผ่านพบสิ่งต่างๆ ดังกล่าวแล้ว นำมาครุ่นคิดพิจารณาจนแจ้งสัจจะแห่งชีวิต จนผลักดันให้พระพุทธรองค์ตัดสินพระทัยเสด็จออกผนวชในที่สุด แม้ผลความจะแตกต่างกัน แต่สาระเป็นอย่างเดียวกันจึงอนุโลมได้

แต่ที่แตกต่างในแง่ข้อเท็จจริงก็คือ พุทธประวัติกล่าวว่า เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จหนีบวชกลางคืนตึกสงัดทรงม้ากัณฐกะ มีมหาดเล็กคนสนิทนามฉันทะตามเสด็จ แต่พุทธวณะตรัสถึงเหตุการณ์ตอนนี้ว่า “เมื่อบิดาและมารดาพากันร้องไห้หน้าตานองหน้าอยู่ เราตลาคตได้ปลงผมและหนวด ครองผ้าคลุมผัด ออก

จากเรือนบวชไม่มีเรือนแล้ว” (๑๓/๗๓๖/๖๖๙)

แสดงว่าเจ้าชายสิทธัตถะมิได้หนีบวชกลางคืน โดยใครๆ ไม่รู้เห็น แต่เสด็จออกผนวชทุกๆ ที่พระราชบิดาและพระราชมารดา (เลี้ยง) เห็นๆ อยู่ แต่ไม่สามารถทัดทานได้

ทำไมจึงทัดทานไม่ได้ ไม่มีที่ไหนบอกไว้ แต่ดร.อัมเบตการ์ กล่าวว่า เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกผนวชเพราะแรงผลักดันทางการเมือง (แพ้มติสภากรณีพิพาทเรื่องแย่งน้ำกันระหว่างพระญาติวงศ์ทั้งสองฝ่ายแต่ยืนกรานคัดค้านฝ่าฝืนกฎหมาย จึงถูกเนรเทศ) ดร.อัมเบตการ์เขียนไว้ในหนังสือ “The Buddha and His Dhamma” ไม่ทราบที่ท่านได้ข้อมูลมาจากไหน ศาสตราจารย์เสฐียร พันธรั้งซี ราชบัณฑิต ได้นำมารวมไว้ในหนังสือ พุทธประวัติฉบับค้นพบใหม่ ท่านอาจารย์จ่านงค์ ทองประเสริฐ ราชบัณฑิต เคยเขียนบทความเรื่อง แผนการกู่ชาติของเจ้าชายสิทธัตถะ ก็ได้ข้อมูลมาจากแหล่งเดียวกันนี้ ผมเองเคยเขียนบทความเรื่อง “พระพุทธเจ้าเป็นคนไทย?” ก็ได้ข้อมูลมาจากแหล่งนี้เช่นเดียวกัน

อาจารย์เสฐียร หลังจากพิมพ์พุทธประวัติฉบับค้นพบใหม่ (ชื่อครั้งแรกว่า พุทธประวัติฉบับมหายาน) ปรากฏว่าหม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัย ดิศกุล ไม่รับสั่งด้วยเป็นเวลาหลายปี ทรงหาว่าท่านเขียนบิดเบือนความจริง ท่านอาจารย์จ่านงค์

หลังจากนำเสนอบทความดังกล่าวใน “พุทธจักร” ก็ต้องสั่งเก็บบทความนั้น เนื่องจากช่วงนั้นอยู่ในยุคเผด็จการที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง ติร้าย อาจถูกกล่าวหาว่าท่านเป็นคอมมิวนิสต์ ทำลายพระพุทธศาสนาได้ ส่วนเสฐียรพงษ์ วรรณปก หลังจากเสนอข้อมูลนี้สู่สาธารณชนแล้ว มีเพียงเสียงสะท้อนถามมาว่า “ไปได้หลักฐานมาจากไหน” เท่านั้นเอง ไม่โดนหนักเหมือนสองท่านข้างต้น

๒) เรื่องอุปกาชีวก เชื่อพระพุทธเจ้าหรือไม่ หลังตรัสรู้แล้ว พระพุทธองค์เสด็จดำเนินเพื่อโปรดปัญจวัคคีย์ ระหว่างทางพบอุปกาชีวก ผู้ประทับใจในพระบุคลิกลักษณะและเข้ามาถามว่าใครเป็นศาสดาของพระพุทธองค์ เมื่อพระพุทธองค์ตรัสว่าพระองค์ทรงเป็นสัมมาสัมพุทธะ ผู้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ไม่มีครูอาจารย์ อุปกาชีวก ได้ฟังดังนั้นก็ “สั่นศีรษะ” ไม่เชื่อแล้ว หลีกทางไป (จันทน์ ท่องประเสริฐ, ๒๕๕๐ : ๙๕)

พุทธประวัติอีกฉบับหนึ่งเพิ่ม “แลปลิ้นปลิ้นตาหลอกแล้วหลีกทางไป” ทั้งสองฉบับนี้ (รวมฉบับอื่นๆ ด้วย) เชื่อกันว่าอุปกาชีวกไม่เชื่อพระพุทธเจ้า เพราะเขา “สั่นศีรษะ” และ “แลปลิ้นปลิ้นตาหลอก”

๓) เรื่องพระอัจฉริยภาพของเจ้าชายสิทธัตถะและพระพุทธเจ้า

หลายคนไม่สนใจเมื่ออ่านพบปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ในพุทธประวัติตั้งแต่เจ้าชายสิทธัตถะประสูติเรื่อยมาทีเดียว มีความพยายามอธิบายความเป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ของสิ่งเหล่านี้แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ

๑) กลุ่มที่ ๑ แบ่งอธิบายออกเป็น ๒ ช่วงคือ ช่วงก่อนเจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้ กับช่วงหลังจากตรัสรู้ ปาฏิหาริย์ที่เกิดขึ้นก่อนช่วงที่เจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้ อธิบายในแง่เป็น “สัญลักษณ์” มิได้ตีความตามตัวอักษร ส่วนเหตุการณ์มหัศจรรย์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหลังตรัสรู้ อธิบายตามตัวอักษรได้ เพราะพระพุทธเจ้าทรงได้ฅานอภิญญาแล้ว สามารถแสดงปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ได้

ตามทัศนะของกลุ่มนี้ เรื่องราวมหัศจรรย์ต่าง ๆ ก่อนเจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้เช่น อยู่ในครรภ์ไม่เปื้อนด้วยมลทินครรภ์ นั่งขัดสมาธิในพระครรภ์ ประสูติออกมาเสด็จดำเนินได้ทันที ๗ ก้าว และตรัสได้เป็นต้น ให้ถอดออกมาเป็นภาษาสัญลักษณ์ หรือภาษาธรรม ส่วนเรื่องราวต่าง ๆ หลังตรัสรู้แล้ว อาทิ เสด็จขึ้นไปจำพรรษาบนสวรรค์ เสด็จลงจากสวรรค์ ทรงทำยมกปาฏิหาริย์ ทรงทำปาฏิหาริย์เปิดโลก ฯลฯ ให้ตีความตามตัวอักษร

๒) กลุ่มที่ ๒ มิได้แบ่งช่วงอย่างนั้น แต่มีความเห็นว่า เรื่องราวในพุทธประวัตินั้น พึงเลือกพิจารณาเอาเองว่าอันใดเป็นเปลือก อันใดเป็นแก่น ข้อความใดไม่มีไม่เป็นที่ โดยธรรมดา พึงเลือกเอา

แต่ใจความเหมือนกินผลไม้ก็เอาเปลือกออก กินแต่เนื้อในขณะนั้น หมายความว่า ถ้าเรื่องใดไม่มีไม่ เป็นโดยธรรมดา (เหลือเชื่อ) ก็ให้ถือเอาแต่ใจความ หรือ ถอดความเอา แต่ถ้าที่ใดแปลความตามตัวอักษรได้ก็ให้แปลตามตัวอักษรการถือ เช่นนี้ก็สะดวกดี แต่ปัญหาที่ตามมาคือ ข้อความตรงไหนควรแปลความตามตัวอักษร ตรงไหนควรถอดความไม่ถือตามตัวอักษร

๓) กลุ่มที่ ๓ ย่อมรับ อิทธิปาฏิหาริย์ตลอด ทั้งก่อนและหลัง ตรัสรู้ โดยให้เหตุผลว่า เจ้าชายสิทธัตถะ ถึงจะเป็นมนุษย์ ก็เป็นมนุษย์พิเศษคือ เป็น “นิยตโพธิสัตว์” (พระโพธิสัตว์ที่ แน่แน่นอนว่าจะต้องตรัสรู้ เพราะบารมีเต็ม เปี่ยมแล้ว) อัจฉริยภาพต่าง ๆ ตามที่เล่า ไว้ในคัมภีร์เช่น ขณะพระโพธิสัตว์อยู่ใน พระครรภ์ พระมารดาเป็นผู้มีศีล ๕ บริบูรณ์โดยอัตโนมัติ ขณะอยู่ในพระ ครรภ์พระโพธิสัตว์อยู่ในอิริยาบถนั่ง ไม่นอนเหมือนทารกทั่วไปขณะเสด็จออก จากพระครรภ์มีเทวดานำท่อน้ำร้อน น้ำ เย็นมาสรองพระวรกาย เสด็จดำเนินได้ ตรัสได้ ฯลฯ เป็น “ธรรมดา” ของพระ โพธิสัตว์

ธรรมดาของผู้มีบุญ

เมื่อท่านบอกว่าเป็น “ธรรมดา” ของ พระโพธิสัตว์ ก็ทำให้คิดว่า ปรากฏการณ์ที่เราเรียกว่าปาฏิหาริย์หรือ อัจฉริย์ต่างๆ เกี่ยวกับเจ้าชายสิทธัตถะ

(ผู้ทรงเป็นนิยตโพธิสัตว์)นั้น มิใช่เรื่อง ประหลาดอัศจรรย์อะไรหากเป็นธรรมดา ของท่าน ย่อมมีได้ เป็นได้ สำหรับนิยต โพธิสัตว์ ดุจเดียวกับธรรมดาของนกยูง บินได้ ธรรมดาของปลาว่ายอยู่ในน้ำ ตลอดทั้งวันโดยไม่ขึ้นมาหายใจก็ไม่ตาย ฉันทใดกัฉันทนั้น

เมื่อเราเห็นนกบิน เราอัศจรรย์ ใจใหม่ เปล่าเลย เพราะถือว่าเป็นธรรมดา ของนกมันย่อมบินได้ เห็นปลาอยู่ในน้ำ ทั้งวันไม่ตาย เราอัศจรรย์ใจใหม่ เปล่า เช่นกัน เพราะเรารู้ว่าธรรมดาของปลา มัน เป็นเช่นนั้น เมื่อธรรมดาของพระโพธิสัตว์ ย่อมมีพิเศษกว่ามนุษย์ทั่วไป เราก็ไม่เห็น จะ ต้องคิดว่าเป็น เรื่อง ประหลาด มหัศจรรย์เพราะการมีได้เป็นได้เช่นนั้น เป็น “ธรรมดา” ของท่าน

๓) เรื่องพระกระยาหารมื้อ สุดท้าย

พุทธประวัติเล่าว่า นายจุนทะ กัมมารบุตร ถวายมังสะสุกรอ่อนแก่ พระพุทธเจ้า หลังเสวยเสร็จพระอาการ ประชวรก็กำเริบ

อาหารที่นายจุนทะเตรียมถวาย พระพุทธเจ้าและภิกษุสงฆ์นั้น นอกจาก ขาเหนียวและโภชนียะอันประณีตเพียงพอ แล้ว ยังรวม สุกรมัททวะ อย่างเพียงพอ ด้วย สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทรง แปลว่า “มังสะสุกรอ่อน” และหมายเหตุ ด้วยว่า “น่าจะเป็นเห็ดชนิดหนึ่งเช่นเห็ด หมูอ่อนในเมืองไทยกระมัง”

ในอรรถกถาสุมังคลวิลาสิณี พระพุทธโฆษาจารย์ผู้แต่งได้ให้ความหมายของสุกรมัททวะไว้ ๓ ประการคือ

๑. เนื้อสุกรอ่อนนุ่มที่ปรุงอย่างดี
๒. ข้าวอ่อนหุงด้วยนมโคอย่างดี
๓. ยาสมุนไพรรชนิดหนึ่งที่ปรุงตามตำรับรสาयนาศาสตร์

คัมภีร์ฝ่ายมหายานว่าได้แก่เห็ดชนิดหนึ่งที่เกิดที่ไม้จันทน์ คนจีนเรียกว่า “จันทน์ฉิวย้อ” และว่าเห็ดชนิดนี้หมูชอบกิน จึงเรียกว่า สุกรมัททวะ

พิเคราะห์ดู “บริบท” ในมหาปริณิพพานสูตร สุกรมัททวะ น่าจะเป็นชื่อของสมุนไพรรชนิดหนึ่งที่นายจุนทะปรุงถวายพระพุทธองค์ ตามความหมายในนัยที่ ๓ ความพิสดารได้เขียนไว้แล้วใน “พระกระยาหารมื้อสุดท้าย” ในหนังสือ “พระพุทธศาสนา ทัศนยะและ วิจารณ์” เช่นเดียวกัน

๔) เรื่องพระอัจฉริยภาพของเจ้าชายสิทธัตถะและพระพุทธเจ้า หลายคนไม่สนใจเมื่ออ่านพบปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ในพุทธประวัติตั้งแต่เจ้าชายสิทธัตถะประสูติเรื่อยมาทีเดียว มีความพยายามอธิบายความเป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ของสิ่งเหล่านี้แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มคือ

๑) กลุ่มที่ ๑ แบ่งอธิบายออกเป็น ๒ ช่วงคือ ช่วงก่อนเจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้ กับช่วงหลังจากตรัสรู้ ปาฏิหาริย์ที่เกิดขึ้นก่อนช่วงที่เจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้อธิบายในแง่เป็น “สัญลักษณ์” มิได้ตีความตามตัวอักษร

ส่วนเหตุการณ์มหัศจรรย์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหลังตรัสรู้อธิบายตามตัวอักษรได้ เพราะพระพุทธเจ้าทรงได้ฅานอภิญาแล้วสามารถแสดงปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ได้

ตามทัศนะของกลุ่มนี้ เรื่องราวมหัศจรรย์ต่าง ๆ ก่อนเจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้เช่น อยู่ในครรภ์ไม่เปื้อนด้วยมลทินครรภ์ นั่งขัดสมาธิในพระครรภ์ ประสูติออกมาเสด็จดำเนินได้ทันที ๗ ก้าว และตรัสได้เป็นต้น ให้ถอดออกมาเป็นภาษาสัญลักษณ์ หรือภาษาธรรม ส่วนเรื่องราวต่าง ๆ หลังตรัสรู้แล้ว อาทิ เสด็จขึ้นไปจำพรรษาบนสวรรค์ เสด็จลงจากสวรรค์ ทรงทำยมกปาฏิหาริย์ ทรงทำปาฏิหาริย์เปิดโลก ฯลฯ ให้ตีความตามตัวอักษร

๒) กลุ่มที่ ๒ มิได้แบ่งช่วงอย่างนั้น แต่มีความเห็นว่า เรื่องราวในพุทธประวัตินั้น พึงเลือกพิจารณาเอาเองว่าอันใดเป็นเปลือก อันใดเป็นแก่น ข้อความใดไม่มีไม่ไม่ได้ โดยธรรมดา พึงเลือกเอาแต่ใจความเหมือนกินผลไม้ก็เอาเปลือกออก กินแต่เนื้อในขณะนั้น หมายความว่า ถ้าเรื่องใดไม่มีไม่ไม่ได้โดยธรรมดา (เหลือเชื่อ) ก็ให้ถือเอาแต่ใจความ หรือถอดความเอา แต่ถ้าที่ใดแปลความตามตัวอักษรได้ก็ให้แปลตามตัวอักษรการถือเช่นนี้ก็สะดวกดี แต่ปัญหาที่ตามมาก็คือ ข้อความตรงไหนควรแปลความตามตัวอักษร ตรงไหนควรถอดความไม่ถือตามตัวอักษร

๓) กลุ่มที่ ๓ ยอมรับอิทธิปาฏิหาริย์ตลอด ทั้งก่อนและหลัง

ตรัสรู้ โดยให้เหตุผลว่า เจ้าชายสิทธัตถะถึงจะเป็นมนุษย์ ก็เป็นมนุษย์พิเศษคือเป็น “นียตโพธิสัตว์” (พระโพธิสัตว์ที่แน่นอนว่าจะต้องตรัสรู้ เพราะบารมีเต็มเปี่ยมแล้ว) อัจฉริยภาพต่าง ๆ ตามที่เล่าไว้ในคัมภีร์เช่น ขณะพระโพธิสัตว์อยู่ในพระครรภ์ พระมารดาเป็นผู้มีศีล ๕ บริบูรณ์โดยอัตโนมัติ ขณะอยู่ในพระครรภ์พระโพธิสัตว์อยู่ในอิริยาบถนั่ง ไม่นอนเหมือนทารกทั่วไปขณะเสด็จออกจากพระครรภ์มีเทวดานำท่อน้ำร้อน น้ำเย็นมาสรองพระวรกาย เสด็จดำเนินได้ตรัสได้ ฯลฯ เป็น “ธรรมดา” ของพระโพธิสัตว์

บทสรุป

เมื่อท่านบอกว่าเป็น “ธรรมดา” ของพระโพธิสัตว์ ก็ทำให้คิดว่าปรากฏการณ์ที่เราเรียกว่าปาฏิหาริย์หรืออัศจรรย์ต่างๆ เกี่ยวกับเจ้าชายสิทธัตถะ (ผู้ทรงเป็นนียตโพธิสัตว์) นั้น มิใช่เรื่องประหลาดอัศจรรย์อะไรหากเป็น

“ธรรมดา” ของท่าน ย่อมมีได้ เป็นได้สำหรับนียตโพธิสัตว์ ดุจเดียวกับธรรมดาของนกย่อมบินได้ ธรรมดาของปลาว่ายอยู่ในน้ำตลอดทั้งวันโดยไม่ขึ้นมาหายใจก็ไม่ตาย ฉันทิดก็ฉันทัน

เมื่อเราเห็นนกบิน เราอัศจรรย์ใหม่ เปล่าเลย เพราะถือว่าเป็นธรรมดาของนกมันย่อมบินได้ เห็นปลาอยู่ในน้ำทั้งวันไม่ตาย เราอัศจรรย์ใหม่ เปล่าเช่นกัน เพราะเรารู้ว่าธรรมดาของปลา มันเป็นเช่นนั้น เมื่อธรรมดาของพระโพธิสัตว์ ย่อมมีพิเศษกว่ามนุษย์ทั่วไป เราก็ไม่เห็นจะต้องคิดว่าเป็นเรื่องประหลาดมหัศจรรย์เพราะการมีได้เป็นได้เช่นนั้น เป็น “ธรรมดา” ของท่าน

เมื่อคิดในแง่นี้ ปรากฏการณ์พิเศษบางอย่าง ที่เราเคยคิดเป็นเรื่องเป็นไปไม่ได้ แท้ที่จริงแล้วย่อมเป็นไปได้ มิใช่เรื่องเหลือเชื่อแต่ประการใด เพราะเรื่องทำนองนี้ย่อมเป็นปรากฏการณ์ธรรมดา ๆ แต่เป็นธรรมดาของพระโพธิสัตว์

เอกสารอ้างอิง

- กรุณา-เรืองอุไร กุศลาสัย. (๒๕๑๖). *ภารตวิทยา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (๒๕๔๐). *บ่อเกิดลัทธิประเพณีอินเดีย*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วน
จำกัด อรุณการพิมพ์.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ (ชัญเสน). (๒๕๓๘). *พระพุทธศาสนาแบบทิเบต*. กรุงเทพฯ : ส่อง
สยาม.
- เสถียร โปธินันทะ. (๒๕๔๑). *ปรัชญามหายาน*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เสถียรโกเศศ-นาคะประทีป. (๒๕๓๗). *ลัทธิของเพื่อน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พินา.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (๒๕๔๒). *พุทธศาสนาตันตระหรือวัชรยาน*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- วศิน อินทสระ. (๒๕๓๐). *พุทธปรัชญามหายาน*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Alex Waymann. (1997). *Tantric Buddhism*. Delhi: Motilan.